

Секція 3. Формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців в умовах інформаційного суспільства

Кулик І.О., к.пед.наук, доцент

Національний університет Чернігівський колегіум імені Т.Г.Шевченка

(м.Чернігів, Україна)

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У КОНТЕКСТІ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ

У сучасних умовах реформування вітчизняної системи освіти постає питання щодо інноваційних підходів до змісту й організації педагогічної діяльності. Важливе місце серед них посідає музейно-педагогічний підхід, що вирішує проблеми розвитку особистості в музейному просторі. Специфіка професійної діяльності вчителя історії та суспільних дисциплін потребує залучення інноваційних ресурсів у процесі його фахової підготовки. Музейна педагогіка репрезентує один із перспективних напрямів сучасної педагогічної науки. Музей має виняткові можливості впливу на розвиток і формування особистості. В музеї інформація набуває наочність, образність. Актуальним є використання потенціалу музейного середовища для формування в учнів емоційно-ціннісного ставлення до знань й розвитку творчого потенціалу. В країнах Європи та США музейна педагогіка активно використовується в педагогічному процесі. В Україні ця галузь педагогіки є порівняно новою та недостатньо вивченою. Проблемою в музейній педагогіці є те, що під час підготовки майбутніх фахівців з історії, не завжди читаються спецкурси з “Основ музейної педагогіки”, тобто, переважна більшість вчителів не отримують необхідних знань з методики використання матеріалів музеїв для навчання та виховання.

Метою нашої наукової статті буде аналіз педагогічних аспектів музейної педагогіки у контексті трансдисциплінарного підходу.

Історію становлення й розвитку музейної педагогіки як науки розкрито в працях О.Караманова, О.Салати, Б. Столярова, М. Юхневич та ін. Педагогічний аспект музейної діяльності узагальнили В. Т. Белофастова, О.Медведєв, Н. Пусепліна, І. Самсакова та ін. Методичні засади реалізації форм, методів і прийомів музейної педагогіки обґрунтовано у наукових розвідках Л. Гайди, О. Караманова, Ф. Левітаса, Б.Райкова, Цибко С. та ін. Теоретико-методологічні основи професійної підготовки майбутнього вчителя обґрунтовано у працях К. Баханова, С. Гончаренка, О. Дубасенюк, В. Краєвського, В. Кременя, В. Мисана, В. Огнев’юка, О. Пометун, М. Ярмаченка та ін. Теоретичне обґрунтування трансдисциплінарного підходу здійснено у працях Л. Горбунової, О. Горбачук-Наровецької, О. Гребеншикової, Л. Киященко, Дж. Клейн, В. Мойсеєва, Э. Морена, Б.Ніколеску, Ж. Піаже, М. Хоффмана, Э. Янча та ін.

Теоретичний аналіз філософської, музеєзнавчої та психолого-педагогічної літератури дозволив уточнити сутність понять: “музейна педагогіка”, “засоби музейної педагогіки”, “трансдисциплінарний підхід”.

За визначенням О.Салати, музейна педагогіка – міждисциплінарна область наукового знання, що формується на перетині педагогіки, психології, музеєзнавства і профільної музею дисципліни, побудована на його основі специфічна практична діяльність, орієнтована на передачу культурного (художнього) досвіду в умовах музейного середовища. Іншими словами, музейна педагогіка – це галузь педагогічної науки, предметом дослідження якої є культурно-освітня діяльність в умовах музею [3, с. 84].

Таким чином, музейна педагогіка – наукова дисципліна, що інтегрує знання з музеєзнавства, педагогіки, філософії, психології. Предметом музейної педагогіки є особливості педагогічної взаємодії в умовах музейного простору.

На думку науковців, засоби музейної педагогіки – об'єкти матеріальної і духовної культури, що впливають на емоційно-вольову сферу особистості, полегшують безпосереднє та опосередковане пізнання дійсності й культурно-історичної спадщини і є невід'ємною складовою музейно-освітнього середовища [4, с. 16].

Досвід педагогічної діяльності дає підстави стверджувати, що використання елементів музейної педагогіки дозволяє: посилити міжпредметні зв'язки; використовувати нестандартні види занять та інноваційні технології навчання; мотивувати студентів та учнів до пізнавальної діяльності. Ми підготували та почали впроваджувати в педагогічний процес Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г.Шевченка освітню програму “Основи музейної педагогіки” на засадах трансдисциплінарного підходу. Навчально-виховний процес відбувається за дотримання принципів науковості, цілеспрямованості, комплексності, системності, трансдисциплінарності. Ми плануємо створити педагогічні умови для організації трансдисциплінарного навчального середовища.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що науковці визначають наступні суттєві ознаки трансдисциплінарного підходу: принцип комплексного вирішення проблем людини, природи, суспільства на різних рівнях реальності; концентрація уваги на вирішенні глобальних проблем, що виникають перед людством; рівність ідей та поглядів; образ світу постає як сукупність нелінійних процесів; відкрита та нелінійна взаємодія наукових дискурсів; метод вивчення та аналізу проблеми з кількох позицій; формування та організація нових форм наукового середовища; залучення до наукових досліджень не тільки фахівців з проблеми, а й людей, для яких це є актуально й важливо [2, с. 22 – 24].

Ефективність педагогічного процесу закономірно залежить від умов, у яких він проходить. З огляду на це постає завдання певною мірою оновити зміст педагогічної діяльності зі студентами і приділити увагу проблемі формування змісту освіти на засадах трансдисциплінарного підходу. Ми плануємо використати ключову ідею трансдисциплінарності: глобальне об'єднання різних навчальних дисциплін (психологічні, педагогічні, історичні, філологічні тощо) для вирішення освітніх проблем.

Зміст програми включає систему знань з дисциплін: “Культурологія”, “Соціологія”, “Педагогіка”, “Психологія”, “Історія”, “Музеєзнавство”, “Аксіологія”, “Екологія” тощо. Зміст курсу забезпечує формування інтегрованої системи знань з історичних, психологічних та педагогічних дисциплін. Мета курсу “Основи музейної педагогіки” – засвоєння студентами системи знань щодо процесу виникнення, становлення і розвитку музейної педагогіки; створення у студентів цілісного уявлення про предмет музейної педагогіки, закономірності, форми та методи педагогічної

взаємодії; розкриття теоретичних аспектів музейної педагогіки; психолого-педагогічної специфіки та методики роботи в умовах музейного простору з різновіковою аудиторією; формування у студентів практичних умінь та навичок, необхідних для забезпечення ефективної педагогічної діяльності в умовах музейного простору; залучення студентів до діяльності творчого характеру; виховання у студентів прагнення до набуття нових знань та самовдосконалення впродовж всього життя; формування мотивації до професійної діяльності.

Таким чином, студенти отримують теоретичну підготовку, потрібну для самостійної практичної роботи в музеї. Курс передбачає оволодіння студентами цілісної системи умінь та навичок щодо музейно-педагогічної діяльності для ефективного використання музейно-освітнього ресурсу у майбутній професійній діяльності.

Основне завдання лектора полягає у систематизації навчального матеріалу з курсу. Під час практичних занять студенти опановують методику реалізації музейного потенціалу у педагогічному процесі. Одним із методів, який використовується під час проведення семінарів для активізації пізнавальної діяльності студентів, є робота над плануванням конспектів музейних уроків і виховних заходів у музейному середовищі. Практичні заняття проводились у музеях різного профілю. Перебуваючи у просторі музею і працюючи над виконанням поставлених завдань, студенти набувають навичок конструювання педагогічної діяльності. Студенти залучалися до основних напрямків музейної діяльності (науково-дослідної, екскурсійної, фондової, експозиційно-виставкової). Брали участь у різноманітних музейно-педагогічних заходах: у підготовці й проведенні музейних уроків, обговоренні студентських проектів, розробці й проведенні тематичних екскурсій тощо. Досвід підтвердив ефективність використання методу проектів. Студенти-історики брали участь у розробці, проведенні й захисті музейно-педагогічних проектів.

Для реалізації трансдисциплінарності в педагогічному процесі ми плануємо надати особливого значення естетичному аспекту: збагачення емоційного та естетичного досвіду студентів, формування культури почуттів, розвиток загальних та мистецьких здібностей.

Підсумовуючи вище сказане, можемо зробити висновки, що музейно-освітній ресурс є важливою складовою професійної підготовки майбутнього вчителя історії та суспільних дисциплін. Музейне середовище забезпечує трансдисциплінарність та інтерактивний характер педагогічної діяльності, забезпечує активні способи взаємодії, наочність та доступність засвоєння інформації.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про освіту” [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> – Назва з екрану.
2. Киященко Л.П., Гребенщикова Е.Г. Современная философия науки: трансдисциплинарные аспекты / Л.П.Киященко, Е.Г.Гребенщикова. – Москва: МГМСУ, 2011. – 112 с.
3. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник / О.О. Салата. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 164 с.
4. Снагощенко В.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя історії засобами музейної педагогіки: автореф. дис... канд. пед. наук / В. В. Снагощенко. – Київ: Б. в., 2010. – 20 с.